

UNA PART DE LA GESTACIÓ DEL PODER I EL PATRIMONI. L'ADQUISICIÓ DE CAPELLANIES A LA SEU DE GIRONA DURANT L'ÈPOCA MEDIEVAL

MONTSERRAT JIMÉNEZ SUREDA*.

Provinents etimològicament de la veu llatina "capella", ja que la seva designació derivava de l'indret -la capella- on es localitzava l'altar entorn del qual se celebraven els deures per als quals havien estat fundades, les capellanies poden ser definides com les fundacions fetes per alguna persona o cos -el catedralici, per exemple- sobre la base d'uns determinats béns -dels quals els obtentors en frueixen els rèdits- amb la condició d'haver d'acomplir una sèrie de deures, normalment de caràcter litúrgic (essent el més estès la celebració de l'ofici en memòria de l'establidor). Malgrat recolzar totes en el principi de la llibertat individual per a l'exercici de la pietat, les capellanies no poden ser analitzades com un conjunt rigorosament compacte, ja que llurs estatuts, similars en l'essencial, contenen algunes diferències. Així, segons depengués la seva erecció de la voluntat d'algun eclesiàstic o d'un forà a aquest estament, poden ser eclesiàstiques o laïcals, també anomenades mercenàries o "mere legues". D'ambdues, les eclesiàstiques presentaven, aparentment, major nivell de complexitat classificatòria formal, i es podien ordenar segons tres criteris: a través del seu receptor potencial, la manera de ser rebudes i les obligacions residencials que comportaven. Segons llur receptor potencial, es podien considerar com a familiars o de sang -si restaven vinculades a membres d'una determinada família- o de lliure elecció; segons la via de lliurament, eren anomenades

* Universitat Autònoma de Barcelona

col·latives, quan les atorgava un bisbe, o de patronat, si abans de la institució canònica havien de ser presentades per un patró,¹ i, segons les càrregues, podien ser residencials -si entre les obligacions que li eren pròpies es comptava la de residir-hi el capellà corresponent- o no residencials. Les laïcals, al seu torn, podien dividir-se, segons l'obtentor, en profanes i no profanes, essent les primeres conferibles a qualsevol persona física llega (que, aleshores, havia de fer acomplir a un clergue les càrregues espirituals annexes), mentre que les segones es destinaven específicament a membres de l'estament eclesiàstic².

L'ordinació anteriorment esmentada, però, no es féu sense tensions. Com a generadores de prestigi dins l'entramat social i, sobretot, de riquesa material, les capellanies suposaven un bé cobejable per a qualsevol instància de poder. Des de la seva fundació i de manera intermitent però contínua, per aquesta causa, havien estat el centre de múltiples enfrontaments. Justament per prevenir-ne una de les causes, el 14 de juliol de 1156, el comte de Barcelona retornava al bisbe totes aquelles esglésies i capellanies

¹. Aquest podia ser laic (i en aquest cas passaven a designar-se amb el nom de capellanies gentilícies) o eclesiàstic (especificades sota l'epígraf de patronat eclesiàstic, cas en què el patró podia abastar tota la jerarquia clerical). Aquest patronat, alhora, podia tenir atribucions diverses segons fos actiu (en aquest cas consistia en el dret de presentar) o passiu (el dret a ser presentat).

². En principi, sinònim d'esglésies, les capellanies podien ser fundades, com llurs homònimes, per qualsevol amb pietat i renda suficients per poder-s'ho permetre. Autors com Sandoval les situen a Castella abans del segle IX en les propietats d'alguns senyors que es preocuparen de fundar-n'hi, amants a les urgències espirituals dels vassalls tant com a les seves pròpies. Normalment, el nombre de capellans era proporcional al dels residents en l'indret on s'emplaçava la fundació.

que havien estat detingudes³ per seglars, reservant, però, els delmes que aquestes generaven als possessors que pertanyessin al braç militar. Aquest seria un dels esculls amb què toparia la unió de les capellanies a la mensa capitular.

Durant el pontificat d'un antic canonge i diaca major de la seu giro-nina, Gregori XI,⁴ les reformes deixaren la seva empremta a la ciutat dels quatre rius. El 16 d'octubre de 1372, una butlla aprovava la unió amb privilegi apostòlic de noranta-tres capellanies a la mensa capitular, així com els estatuts i ordinacions -que es pretenia blindar fent-los irrevocables sense el consentiment papal- que havien elaborat de manera conjunta el bisbe i el capítol com a base d'aquest fet⁵. Malgrat la revocació general que ell mateix havia fet d'aquestes unions, l'antic canonge i darrer dels papes gals,

3. "...Ego, Raymundus Berengarii, Dei gratia Barchinonensis comes Aragonensium princeps primum propter amorem pariter et timorem omnipotentis Dei deinde obsalutem anime mee dimitto, reddito ac derelinquo domino Deo et beate Virgini Marie et tibi Berengari Gerundensi episcopo omnes ecclesias et earum capellanas quas tu prefate episcopo a nostris militibus iniuste et contra omnem rationem in servi [fol. CCI] tute detineri iustissime conquirebaris tali videlicet modo et ratione ut nec ego de inceptis per me vel per suppositam personam nec aliqua unquam persona se modo nomine possidere dicat vel a me causam possidendi habere ullam donationem sive exactionem vel violentiam in prephatis ecclesiis requiramus seu demandemus. Set sint hec omnia in dispositione Gerundensis episcopi. Promitto etiam et asseculo Deo et tibi Berengari Gerundensi episcopo quod si illi qui aliquid in supradictis ecclesiis quolibet modo se habere confidunt hoc tibi simili modo diffinire et evacuare et derelinquere noluerint cum a te de hoc fuerint requisiti de ista hora in antea me tante nequie auctorem seu defensorem vel protectorem nulla ratione habebunt [...] promitto tibi quod ego cum ad hoc presentis exercitu in quem ire volo Deo favente rediero hoc quod nunc devote ac spontanea voluntate feci, tunc in plena et generali curia melius et plenius et firmius compleam et attendam ad laudamentum et consilium supradictorum et aliorum meorum hominum tam clericorumquam laycorum [...]. Ita ut libere teneas, possideas et ordines ad tuum arbitrium et voluntatem secundum canonicum instituta. Salvis decimationibus quas milites tenent per me. Siqua autem persona ecclesiastica vel secularis contra hanc mee diffinitionis scripturam venire temptaverit nichil proficiat set Dei operis maledictionem incurrat", Arxiu de la Catedral de Girona (indicat en endavant amb la sigla ACG): "Instrumentum diffinitionis factum ecclesie gerundensi per Comitum Barchinone de omnibus ecclesiis", *Llibre Vert*, fol. 200 v. En transcripció a cura de Gabriel Roura i Güibas, Anna Gasull i Puig, Lluís Lucero i Comas, Teresa Romaguera i Güell i Dolors Vinyals i Izquierdo.

4. "... qui dum esset in minoribus constitutus fuit istius ecclesie canonicus et archidiaconus maior ipsiusque ecclesie specialis protector.", ACG: *Llibre de statuts dit de cubertas blanques. Primer d'estatuts*, fol. XII.

Abans d'esdevenir papa, Gregori va ser, successivament, canonge, diaca i diaca major de Santa Maria de Girona, circumstància que, segons els canonges, l'influí tant com per ser considerat "della [de la Seu] especial protector", ACG: *Repertori general de capellanies*, llibre I, p. 3. També ho fou dels naturals de la ciutat dels quatre rius: quan Nicolau Eymerich va ser exiliat de la Corona d'Aragó, a causa dels seus atacs contra els lul·listes que Pere IV protegia, va ser al costat de l'excanonge, que acompanyà l'any 1373 en el difícil viatge a Roma, on trobà empar.

5. ACG: *Repertori general de capellanies*, llibre I.

el llemosí Pere Roger de Beaufort, féu una excepció per a la catedral en la qual havia iniciat la seva carrera eclesiàstica. Les prestimònies⁶, òbviament situades dins els límits del bisbat, dins les actuals comarques de l'Alt i el Baix Empordà, la Garrotxa, el Gironès, el Maresme, el Pla de l'Estany, el Ripollès i la Selva,⁷ eren les següents: Albons, Darnius, Navata, Palol de Revardit, Sant Sadurní, Begur, el Far, Medinyà, Caixàs, Santa Pau, Setcases, Vila-sacra, Vilopriu, Garriguella, Guialbes, Llers, Pals, Sant Pere Pescador, Sant Jordi Desvalls, Torroella de Montgrí, Romanyà, Saus, Bordils, Sant Llorenç de Massanet, Terrades, Beget, Sant Llorenç de la Muga, Agullana, Arguelaguer, Sant Esteve Salull, Pineda, Riudellots de la Creu, Ollers, Cursavells, Sant Feliu de la Garriga, Vidreres, Sant Pere Despuig, Pau, Arenys, Perelada, Begudà, Fonolleres, Llanars, Montagut, Sant Feliu de Boada, Vilallonga, les Caules, Vilanna, Palau-saverdera, Sant Vicenç de Camós, Sant Climent d'Amer, Sant Gregori, Flaçà, Fitor, S'Agaró, Fallines, Vilamarí, Viladasens, Porqueres, Peratallada, Llagostera, Sant Martí Vell, Tarradelles, Ordis, Vilanant, Cornellà, Llorà, Lligordà, Vilarig, Calonge, Pelalcalç, Serinyà, Verges, Vilamalla, Borgonyà, Armentera, Sant Martí de Maçanet, Orfans, Pedret, Riudarenes, Sant Iscle d'Empordà, Ciurana, Cistella, Sors, Tarabaus, Empúries, Jafre, Vilanova, Palafolls, Ullastret, Sils, Beuda i Fontcoberta⁸.

En els pactes que havien d'acompanyar la unió, el bisbe i un capítol

⁶ La paraula "prestimònia", del llatí "praestimonium" -substantiu derivat del verb "praestare", "proveir", és sovint utilitzada en documents eclesiàstics com a sinònima de "capellania".

⁷ Repartides en el percentatge següent:

Alt Empordà: 34 capellanies, el 36,5% del total

Baix Empordà: 15 (16,1%)

La Garrotxa: 10 (10,7%)

El Gironès: 11 (11,8%)

El Maresme: 1 (1%)

El Pla de l'Estany: 14 (15%)

El Ripollès: 3 (3,2%)

La Selva: 5 (5,3%)

⁸ En el present llistat s'ha respectat l'ordre amb què les capellanies apareixen en el *Repertori de capellanies*, fol. 2 v.-3. Cal tenir en compte, però, que en un foli manuscrit amb cal·ligrafia del segle XVIII, trobat al mig d'uns lligalls a l'ACG: *Capsa de Bisbes*, número tres (numeració pròpia), hi consta que "segons una nota antiga la unió de la[s] 14 que se troban relladas no tingué effete ab que quedan solament unidas 79 capellanies". Les catorze capellanies escàpoles de l'annexió foren, seguint l'ordre del document esmentat: Arguelager, Begudà, Vilanant, Verges, Palafolls, Sant Vicenç de Camós, Vilamalla, Arenys, Vila-sacra, Sant Llorenç de Maçanet, Riudellots de la Creu, Peralada, Sant Gregori i Ordis.

lògicament agraït estatuïen l'oració diària vitalícia,⁹ que s'havia de transformar en aniversari conventual el 1378, data del decés de Gregori. L'oració s'havia de recitar tres cops al dia: en matines, durant la missa major i en vespres, en acabar la "Salve Regina". L'aniversari conventual, que persisteix en l'actualitat, al seu torn, restà estipulat per a cada 26 de març, dia del traspàs de Gregori¹⁰. En virtut d'ell, el bisbe rebria 4 sous barcelonesos; les persones del capítol, 2 sous cadascuna; els beneficiats preveres fruïdors dels aniversaris conventuals, una porció igual a la canonical - mai, però, en una quantitat superior a 12 diners-, i els preveres beneficiats perpetus no fruïdors, 6 diners, que anaven aparellats en els estatuts prime-rencs a l'obligació, més tard condonada, de celebrar-lo el mateix dia o el següent i de dir uns salms i lletania davant l'altar de Nostra Senyora; sempre, és clar, que se'n verificués l'assistència. A més, tots els que intervinguessin en la lletania pel difunt obtindrien quatre diners pagadors dels fruits i rèdits generats per les capellanies.

Tampoc no oblidaren els impulsors de la unió. Per a tots aquells "benefactors o de dita església fundadors y dotadors de prestimonias"¹¹, es fundarien dotze aniversaris conventuals, corresponents a cada mes de l'any, en una espècie d'acció de gràcies col·lectiva¹², mentre que dos decidits gestors, el prevere Joan de Sant Martí i el canonge i diaca de Girona, Pere de Sant Eustaqui, ambdós cardenals a la cúria avinyonesa, fruirien també dels

9. Pronunciada en els termes següents: "Deus omnium fidelium pastor et rector famulum tuum Gregorium quem patorem ecclesiae tuae prae esse voluisto una cum commisso sibi grege salves semper et munias per Christum". ACG.: *Repertori general de capellanies*, llibre I, p. 3.

10. "A XXVI de dit [martius] obiit del Papa Gregorii. Paga les capellanies, dóna a missa en aquells de capítol II sous e als de fora capítol I sou. No prenen lechs, prenne la obra. E tots los beneficiats an VI ds. a la absolutio e IIII ds. de prest absolutio in choro", ACG: *Libre de òbits y fundadors de aniversaris*.

11. ACG: *Repertori general de capellanies*, vol. I, p. 5.

12. "A l'any mil CCLXX fou ordenat que en quescú més de l'any, çò és, a saber lo primer die del mes o en aquel que puga ser que sie fet aniversari conventual per tots los benefactors per rahó de les capellanies unides al capítol. E pagués dels béns de les capellanies e per lo procurador qui y és assignat per lo honorable capítol. E dóna a tots aquells de capítol dotze diners e als altres segons lo die en que no pren obra ni lechs. E los beneficiats han tots aquel die sis diners. E de tots los aniversaris que les dites capellanies fassen", ACG: *Libre de òbits y fundadors de aniversaris*. Encara al segle XVIII, amb posterioritat a la reducció d'aniversaris, aquests es continuarien celebrant sempre els primers -amb la sola excepció del mes de maig, quan estaven situats en segon lloc, després de l'instituit pel canonge Antoni Adroher- en cada torn mensual.

respectius aniversaris conventuals perpetus, dotats amb set diners per a cada canonge i persona de capítol i amb una distribució idèntica a l'efectuada per a l'aniversari de l'artífex final de la unió per als preveres.

Igualment, en els estatuts d'incorporació es dictaminava el "modus" en què s'havia de regir l'organització de les prestimònies. S'acordà la delegació d'aquesta direcció en la figura dels ecònoms governadors de les distribucions, dues o tres persones escollides sempre en capítol general que, en principi, a la mort dels detentors de les capellanies, tindrien plena potestat per exercir de procuradors, llevadors i congregadors dels fruits i rèdits que les prestimònies generessin durant un any o un bienni, al termini del qual haurien de rendir comptes de la seva gestió al capítol i distribuïrien els fruits per parts i hores. El seu treball seria recompensat amb un salari, però aquest no tindria un caràcter de percepció fixa, sinó que oscil·laria en funció de la quantitat llevada.

La distribució de rèdits hauria de servir d'incentiu/premi al eclesiàstics que prenguessin part en els oficis i aniversaris establerts. Per a aquesta darrera tasca, un cop fets els comptes, s'haurien de detreure les quantitats corresponents als aniversaris escrits, als salaris i a les possibles despeses que en poguessin sortir. Si la quantitat restant era escassa, s'estipulava el seu dipòsit en un lloc segur, normalment la tresoreria de l'església, fins que, amb el transcurs dels anys, hi hagués un embalum apreciable, i llavors s'haurien de fer les parts pertinents per tal que aquells que intervenien en les hores poguessin rebre unes distribucions el major temps possible en el transcurs de l'any. La divisió s'efectuava tenint en compte tant l'estatus del receptor -el bisbe rebia sempre doble quantitat- com les assistències preceptives. Així, en podien rebre el bisbe, els canonges, les persones de capítol i beneficiats, però també el ferial i la fàbrica (en recompensa pels anys en què les prestimònies vacaven), així com els beneficiats perpetus -no els conducticis- que es fundessin a partir d'aquell moment. La condició "sine qua non" perquè en gaudissin les persones físiques era l'acompliment dels deures litúrgics. Una meitat era dividida en quatre porcions a repartir entre el bisbe, els canonges i les persones de capítol assistents a una sèrie de funcions (matines; missa major; vespres; prima, tèrcia, sexta, nona i comple-

tes),¹³ mentre que l'altra es distribuïa entre beneficiats,¹⁴ comú i obra.

Era un triomf per al cos catedralici, ja que l'annexió havia de generar-li beneficis evidents. Es procurà, però, compensar el possible efecte expropiatori amb mesures concordatàries. Consuetudinàriament, la col·lació i provisió d'alguns beneficis eclesiàstics -amb i sense "cura animorum"- establerts en les prestimònies havien pertanyut als seus obtentors, com a patrons de tals esglésies, la col·lació de les quals pertocava al bisbe o a seculars per raó de dignitats. Atès que la unió anul·lava tals mesures, es pactaren una sèrie de normes. Al cap d'un any d'obtinguda la confirmació dels estatuts, es decidiria -essent aquesta decisió irrevocable-, en capítol general, quins beneficis portarien annexa la cura d'ànimes. Aquell a qui pertanyés la col·lació d'alguna de les prestimònies úniques, havia de conferir el benefici principal. Alguns beneficis portarien aparellades determinades prestimònies sense necessitar consentiment episcopal. Es limitaria legalment el temps en què els canonges i les persones de capítol podien interferir en afers de capellanies. De manera perpètua, dues parts a l'any, els capitulars i les persones de capítol havien de fer residència contínua -per torns, començant pel bisbe i per ordre d'antiguitat- dels beneficis. El bisbe, els capitulars i les persones de capítol adquirien el dret d'establir dits beneficis i fer-ne lletres possessòries. Les permutes s'havien de fer per torn, però si la mesura era catalogada, en algun moment, de perjudicial, es podien substituir pels lliurement vacants.

Perquè la unió no tingués un efecte contraproductent, desesmant els desitjosos de fundar aniversaris, s'estipulava la llibertat per obrar, així com el respecte als ja fundats, que compartirien les constitucions novelles, restant exempts, però, de la unió, i, si els instituidors d'aniversaris conventuals eren capitulars o persones de capítol, l'exacció d'aquests tindria la meitat de la taxa de les capellanies que s'obtenien per complir l'aniversari. S'establia, igualment, la continuïtat d'aquells que pagaven alguna quantitat pel menjar, però la unió desfeia molts d'aquests vincles.

¹³. Estipulant que la part dels absents -exceptuant-ne els casos de "dret expressat"-, incloent-hi el bisbe, havia de revertir en els que hi assistissin, els estatuts condemnaven a la restitució aquells que la rebessin fraudulentament.

¹⁴. Aquests -tret dels quatre subdiaques, el mestre de gramàtica, el porter, el claver, l'aiguader, el cuiner i el refectorer- estaven obligats a fer les setmanes d'ofici després dels canonges i persones de capítol, si la volien rebre.

En anys successius, la promulgació de diferents butlles papals demostraren la dificultat de l'empresa. El mateix Gregori hagué de ratificar-la en dues ocasions més -mitjançant les respectives butlles-¹⁵, i similar provisió sobre aquelles que a la mort d'aquest restaven encara independents hagué de prendre Benet XIII,¹⁶ mitjançant una butlla eixida a Avinyó el 27 d'agost de 1397, a desgrat de la revocació d'aquestes unions que havien fet l'immediat successor de Gregori, Climent VII,¹⁷ i ell mateix. L'any 1399, però, malgrat el suport de les més altes esferes pontifícies¹⁸, restaven encara trenta-dues capellanies sense annexar¹⁹, i anys després, eixia una confirmació més.²⁰ Que l'annexió no es consolidà ben bé fins a dos segles més tard ho confirma el fet que l'any 1543 encara continuava havent-hi possessors a títol particular.²¹

Per la seva part, els directament afectats treballaren des de Girona per fer realitat tant les iniciatives papals com altres tipus de reformes. El primer dia de maig de 1313, el bisbe de Girona ordenava, en presència del seu notari públic Pere Berenguer Roig, la unió, després del decés o la renúncia dels qui les fruien, d'aquelles de col·lació seva situades a Paret

¹⁵. Datades, l'una, el 23 de novembre de 1372, en la qual confirmava la llicència al bisbe i al capítol perquè donessin pensions als que volguessin resignar les capellanies, i el 23 de setembre de 1373, l'altra.

¹⁶. Com es percep per les referències cronològiques, es tracta, no de Pere Francesc Orsini, successor d'Innocenci XIII, sinó de l'exclòs posteriorment del soli pontifici, l'antipapa espanyol Pedro de Luna, nomenat pels cardenals avinyonesos com a rèplica a Bonifaci IX.

¹⁷. Es tracta del també esborrat de la llista dels descendents de sant Pere Robert de Ginebra, escollit a Fondi, amb qui, el 1378, principià el que ha estat conegut com el Cisma d'Occident.

¹⁸. L'interès per l'afer de les capellanies de la diòcesi de Girona es mantingué amb el canvi de segle entre els qui integraven la cúpula de l'Església catòlica. El 13 de març de 1439, des del Sínode Basilenc, es comminava un informe sobre l'enfranquiment del subsidi i la contribució de les capellanies als abats de Nostra Senyora de Vilabertran i Sant Quirze de Colera, al qual respongué aquest darrer, fra Albert d'Abelles, declarat pels conciliars comissari executor apostòlic, de manera favorable (puix que establia que no estiguessin obligats a pagar subsidis o contribucions per qualsevol causa), un cop més, al bisbe i als capitulars.

¹⁹. Segons apareix en un document emès el 16 de setembre de 1399 pel cardenal Martino en nom de Benet XIII, instant la seva unió i anul·lant qualsevol document en perjudici de l'annexió.

²⁰. En l'ACG: *Capsa dels bisbes*, número 3.

²¹. La seva proporció era, però, del 8,6% (vuit, en mans d'individus extracapitulars) contra un 91,3% (vuitanta-cinc capellanies) adscrites al capítol.

Rufí, Ruplà, la Pera, Ultramort, Corça, Bàscara, Dosquers, Crepià, Montfullà i Bescanó, a la mensa episcopal, mentre que, al seu torn, l'altra màxima autoritat eclesiàstica de la ciutat, els capitulars catedralicis, estatuïen la possessió per a membres del capítol sobre les de col·lació pròpia de més de cent sous barcelonesos de tern anuals. Així mateix, ambdós compareixien davant de dit notari per ratificar el seu monopoli sobre les capellanies sens cura que fossin de col·lació episcopal i excedissin de 150 sous barcelonesos de tern de rèdit anual. Òbviament, aquells que de nou detinguessin la mitra i els atributs capitulars, restaven en endavant obligats a jurar l'acompliment de tals disposicions.²²

El procés, però, no s'endegà immediatament, ja que calia esbrinar quines capellanies en resultaven afectades. La disparitat de dates i condicions de creació requerien una exhaustiva individuació de les recerques. Quasi dos anys després, l'abril de 1315, es formalitzava l'elecció dels comissionats per solucionar l'afer, resolt, ara sí, de manera gairebé instantània durant el mateix mes. Foren l'abat de Sant Feliu, Hug de Cruïlles; l'aleshores canonge Arnau de Montrodon, i un prevere de capítol, Guillem Tarasco, els tres vinculats a la Seu.²³ Un total de cinquanta-vuit capellanies de col·lació episcopal,²⁴ i una del diaca de Rabós i dos del de Besalú -la Mota i Pujarnol, i Falgons, respectivament- passaven a englobar-se dins la nova ordenació. Paral·lelament, el mes d'agost, l'arquebisbe de Tarragona proferia una sentència retornant sobirania -comprenent-hi la confirmació, la institució i la comissió de la cura d'ànimes- als obtentors dels beneficis de les esglésies del bisbat amb capellanies que rentuessin una xifra igual o

²². "*Instrumentum ordinationis facte super capellaniis que dari debent illis de capitulo tantum, et non aliis et quid inde fuit assequutus Episcopus gerundensis*", ACG: *Llibre Vert*, fol. 77 v.

²³. "*Instrumentum potestatis date quibusdam de capitulo in dicto instrumento nominatis super declaratione facienda que ipsarum capellaniarum debetur illis de capitulo tantum et que ipsarum ex capitulo dari debent*", ACG: *Llibre Vert*, fol. 78.

²⁴. Aquestes eren les següents: Orsavinyà, Sant Dalmaí, Brunyola, Sant Ciprià dels Alls, Palau, Tor, Llaneres, Gualta, Cassà, Pelràs, Monells, Valveralla, Marenyà, Vilaür, Calabuig, Vilademuls, Gaüses, Pujals dels Pagesos, Pujals dels Cavallers, Esponellà, Galliners, Vilavenut, Vilademi, Ansies, Martorell, Sant Miquel del Mont, Colltort, Santa Llogaia d'Estèrri, Sant Esteve de Llémèna, la Barroca, Santa Cecília Sacarcer, Sant Pere Sacosta, Sant Cristòfol de les Planes, Sant Aniol, Granollers, Rocabrúna, Santa Maria del Castellar, Torralles, la Pera sota Bestracà, Bolós, Talaixà, Orts, Llorona, Espinavesa, Pontós, Vilajoan, Vilafant, Biure, Solanes, Capmany, Sant Climent Sesccebes, Requesens, Espolla, Rabós, Vilajuiga, Delfià, Torroella de Fluvià, Boadella sota Palau-sator.

inferior a 150 sous.²⁵ La pugna semblà definitivament closa favorablement per al capítol quan, el 21 d'agost de 1369, el bisbe de Girona, potser capacitat per la seva antiga pertinença a aquest cos,²⁶ confessava davant notari: "Las personas de capítol de la Iglesia de la Seu de Gerona en los beneficis ecclesiàstichs que confereixen per rahó de las capellánias que obtenen, tenen la mera col·lació per observansa antiga".²⁷

²⁵. "Sententia lata per Archiepiscopum Tarrachonensem super collationibus beneficiorum capellaniarum unitarum diocesis gerundensis", ACG: *Llibre Vert*, fol 80 v. La sobirania havia estat transferida anteriorment al bisbe per part del capítol.

²⁶. "... per haveró axís dit bisbe vist en la jubentut per ser estat alumno, canonge y ardicaca de La Selva de dita Iglesia", ACG: *Repertori general de capellánies*, segle XVIII, primer volum, fol. 2.

²⁷. ACG: *Repertori general de capellánies*, segle XVIII, primer volum, fol. 2.

APÈNDIX 1

Localització geogràfica, posseïdor i valor de les noranta-tres capellanies unides al capítol.

CAPELLANIA	TOPÒNIM LLATÍ	POSSESSOR	RENDES (Ll.,s.,d.)
Agullana	Aguylana	Capítol	2 Ll.
Albons	Alburnis	Capítol	2 Ll.
Arenys	Arenys	Francesc Andree	12 s.
Argelaguer	Argilagerio	Arnau Ferrari	15 s.
Armentera	Ermenteria	Capítol	1 Ll. 10 s.
Beget	Bageto	Capítol	2 Ll.
Begur	Beguro	Capítol	2 Ll.
Begudà	Begudano	Capítol	1 Ll. 16 s.
Beuda	Beuda	Capítol	1 Ll. 16 s. 6 d.
Bordils	Burdillis	Capítol	3 Ll.
Borgonyà	Bergoyano	Capítol	18 s. 6 d.
Calonge	Colonico	Capítol	18 s.
Cistella	Cistella	Capítol	1 Ll. 4 s.
Cornellà	Corniliano	Capítol	15 s.
Cursavells	Cursavello	Capítol	13 s.
Darnius	Darnicibus	Capítol	1 Ll. 10 s.
El Far	Faro	Capítol	16 s.
Empúries	Impuriis	Capítol	1 Ll. 14 s.
Fallines	Falinis	Capítol	13 s.
Fitor	Fitor	Capítol	15 s.
Flaçà	Flaciano	Capítol	1 Ll.
Fonolleres	Fonoyeriis	Capítol	4 Ll.
Fontcoberta	Fonte Chooperto	Capítol	1 Ll.
Garriguella	Garriguella	Capítol	1 Ll. 15 s.
Guialbes	Guialbis	Capítol	10 s.
Jafre	Jaffero	Capítol	13 s.
Les Escaules	Ipsis Calidis	Capítol	13 s.

MONTSERRAT JIMÉNEZ SUREDA

Torroella de Montgrí	Turricella de Montegrino	Capítol	2 Ll. 2 d.
Ullastret	Occulo Stricto	Capítol	1 Ll. 16 s.
Verges	Virginibus	Capítol	3 Ll.
Vidreres	Vitrariis	Capítol	17 d.
Viladasens	Villa Asinorum	Capítol	15 s. 6 d.
Vilallonga	Villalonga	Capítol	17 d.
Vilamalla	Vilaumayla	Gabriel Serra	1 Ll. 9 s. 2 d.
Vilamarí	Villamari	no Capítol	13 d.
Vilanant	Villaonant	Capítol	1 Ll. 13 s.
Vilanna	Vilasna	Capítol	10 d.
Vilanova	Villanova	Capítol	3 Ll.
Vila-sacra	Villa Sacra	Gabriel Serra	1 Ll. 9 s. 2 d.
Vilarig	Villaricho	Capítol	15 s.
Vilopriu	Villaprivo	Capítol	17 d.

* Quadre extret de ACG: Llibre de statuts dit de cubertas blanques.

Primer de estatuts, 1543.